

บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด
AIMPHAN PRESS CO., LTD.

หนังสือเรียน รายวิชาเพิ่มเติม

มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ๑-๓

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
บูรณาการตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ได้ผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการวิชาการของสำนักพิมพ์เรียบร้อยแล้ว

ผู้เรียบเรียง

นางสาวภาณี   คุณสุวรรณ   กศ.บ. (สังคมศึกษา), ศษ.ม. (สิ่งแวดล้อมศึกษา)

ผู้ตรวจ

นางศจีพร   สมบูรณ์ทรัพย์   กศ.บ. (ประวัติศาสตร์), ศษ.ม. (สิ่งแวดล้อมศึกษา)
นางจุติมา   จุตระกุล   วท.บ. (ชีววิทยา)
นายสุเทพ   สุขเจริญ   กศ.บ. (ฟิสิกส์), คม. (การศึกษาวิทยาศาสตร์-ฟิสิกส์)

บรรณาธิการ

นางสาวสุชาดา   วราห์พันธ์   กศ.บ. (สังคมศึกษา), คม. (พื้นฐานการศึกษา)

ปีที่พิมพ์ ๒๕๕๘

พิมพ์ครั้งที่ ๑

ISBN : 978-616-07-1619-7

จัดทำโดย บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

๑ ฝ่ายการตลาด, ฝ่ายการเงินและบัญชี, ฝ่ายผลิตและจัดส่ง :

๖๙/๑๐๙ หมู่ ๑ ซ.พระแม่การุณย์ ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ๑๑๑๒๐

โทร. ๐-๒๕๕๔-๕๕๕๕, ๐-๒๕๕๔-๕๕๕๓, ๐-๒๕๖๑-๔๕๕๐-๒, ๐-๒๕๕๒-๒๓๑๔-๕

โทรสาร ๐-๒๕๖๑-๕๕๕๓, ๐-๒๕๕๒-๒๓๑๓

๒ ฝ่ายวิชาการ :

๘๗/๑๒๒ ถ.เทศบาลสงเคราะห์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทร. ๐-๒๕๕๔-๔๕๑๘-๒๐, ๐-๒๕๕๓-๘๑๖๘-๙ โทรสาร ๐-๒๕๕๐-๒๕๒๓

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์เป็นของบริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
เวลา ๒๐ ชั่วโมง จำนวน ๐๕ หน่วยกิต

ศึกษาความรู้เบื้องต้นวิวัฒนาการของมนุษย์ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประชากร ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม สถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทย ปัญหามลพิษ ผลกระทบของปัญหาสิ่งแวดล้อมต่อคุณภาพชีวิต การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กฎหมายสิ่งแวดล้อม การจัดการสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ การจัดการสิ่งแวดล้อมตามแนวพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช : ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๕๙ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในอาเซียน

เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะเกี่ยวกับการวิเคราะห์วิวัฒนาการของมนุษย์ วิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงประชากรของประเทศไทย การสำรวจระบบนิเวศและเขียนแผนผังสภาพแวดล้อมของระบบนิเวศที่สำรวจ วิเคราะห์ปัญหามลพิษจากกรณีตัวอย่าง วิเคราะห์สถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทย วิเคราะห์ผลกระทบของปัญหาสิ่งแวดล้อมและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาก็ได้ถูกต้อง วิเคราะห์โครงสร้างและผลบังคับของกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย วิเคราะห์สภาพปัญหาและเสนอแนวทางจัดการสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ปัญหาในท้องถิ่นและนำหลักทฤษฎีใหม่มาแก้ไขปัญหาก็ได้ถูกต้อง วิเคราะห์การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านทรัพยากรธรรมชาติตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ สรุปนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๕๙ สรุปแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในอาเซียน

เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีในการตระหนักในความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อม ตลอดจนเสนอแนะแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ถูกต้อง มีกิจนิสัยการปฏิบัติงานอย่างมีระเบียบเหมาะสมสอดคล้องกับคุณธรรม จริยธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสังคม

ผลการเรียนรู้

๑. รู้ เข้าใจ และวิเคราะห์ปัญหาสิ่งแวดล้อม ตลอดจนเสนอแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ถูกต้อง
๒. รู้ เข้าใจ และวิเคราะห์เกี่ยวกับโครงการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านทรัพยากรธรรมชาติตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ
๓. รู้และเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๕๙ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในอาเซียน

รวมทั้งหมด ๓ ผลการเรียนรู้

หนังสือเรียน รายวิชาเพิ่มเติม **มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม** เล่มนี้ ได้เรียบเรียงขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยสถานศึกษาสามารถเลือกใช้หนังสือเรียนรายวิชาเพิ่มเติมเล่มนี้ สำหรับภาคเรียนที่ ๑ หรือ ๒ ได้ตามความเหมาะสม

เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น ๑๕ หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย **วิวัฒนาการของมนุษย์ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประชากร ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม สถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทย ปัญหามลพิษ ผลกระทบของปัญหาสิ่งแวดล้อมต่อคุณภาพชีวิต การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กฎหมายสิ่งแวดล้อม การจัดการสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ การจัดการสิ่งแวดล้อมตามแนวพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๕๙ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอาเซียน**

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียน รายวิชาเพิ่มเติม **มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม** เล่มนี้ จะอำนวยประโยชน์ต่อผู้สอนที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ และบรรลุตรงตามเป้าหมายของหลักสูตรต่อไป

ฝ่ายวิชาการ บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

ธันวาคม ๒๕๕๘

๑	วิวัฒนาการของมนุษย์	๑
	วิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต	๒
	วิวัฒนาการของมนุษย์	๑๐
	สรุปหน่วยการเรียนรู้	๑๕
	กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้	๑๖
	คำถามท้ายหน่วย	๑๖
๒	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประชากร	๑๗
	ความหมายของประชากร	๑๘
	ภาวะประชากร	๑๙
	การเปลี่ยนแปลงประชากรของประเทศไทย	๒๔
	สรุปหน่วยการเรียนรู้	๒๙
	กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้	๓๐
	คำถามท้ายหน่วย	๓๐
๓	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	๓๑
	ความหมายของสิ่งแวดล้อม	๓๒
	ประเภทของสิ่งแวดล้อม	๓๒
	สมบัติเฉพาะตัวของสิ่งแวดล้อม	๓๔
	ความสำคัญของสิ่งแวดล้อม	๓๖
	สรุปหน่วยการเรียนรู้	๓๗
	กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้	๓๘
	คำถามท้ายหน่วย	๓๘

ระบบนิเวศ	๓๙
ความหมายของระบบนิเวศ	๔๐
องค์ประกอบของระบบนิเวศ	๔๑
ปัจจัยที่กำหนดลักษณะของระบบนิเวศ	๔๓
ประเภทของระบบนิเวศ	๔๕
การถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศ	๔๖
ความสมดุลของระบบนิเวศ	๔๙
สรุปหน่วยการเรียนรู้	๕๑
กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้	๕๒
คำถามท้ายหน่วย	๕๒

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม	๕๓
มนุษย์ต้องพึ่งพาสังแวดล้อม	๕๔
มนุษย์กับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี	๕๘
ผลกระทบจากการเพิ่มของประชากรและการใช้เทคโนโลยี	๖๐
สรุปหน่วยการเรียนรู้	๖๒
กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้	๖๓
คำถามท้ายหน่วย	๖๓

สถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทย	๖๔
สถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทย	๖๕
สรุปหน่วยการเรียนรู้	๗๕
กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้	๗๕
คำถามท้ายหน่วย	๗๕

ปัญหามลพิษ

ความหมายของมลพิษ
มลพิษทางน้ำ
มลพิษทางอากาศ
มลพิษทางเสียง
ขยะมูลฝอย
ของเสียอันตราย
สรุปหน่วยการเรียนรู้
กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้
คำถามท้ายหน่วย

๗๖

๗๗
๗๗
๘๐
๘๒
๘๔
๘๖
๘๙
๘๙
๘๙

ผลกระทบของปัญหาสิ่งแวดล้อม ต่อคุณภาพชีวิต

ปัญหาสิ่งแวดล้อม
ปัญหาสิ่งแวดล้อมกับคุณภาพชีวิต
ผลกระทบจากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อมที่มีต่อคุณภาพชีวิต
สรุปหน่วยการเรียนรู้
กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้
คำถามท้ายหน่วย

๙๐

๙๑
๙๔
๑๐๐

๑๐๑
๑๐๒
๑๐๒

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ความหมายและวัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ประเภทของสิ่งแวดล้อมที่ควรอนุรักษ์
หลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
มาตรการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
สรุปหน่วยการเรียนรู้
กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้
คำถามท้ายหน่วย

๑๐๓

๑๐๔
๑๐๕
๑๐๘
๑๑๐
๑๑๑
๑๑๒
๑๑๒

กฎหมายสิ่งแวดล้อม

ความหมายของกฎหมายสิ่งแวดล้อม
กฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
โครงสร้างกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทย
ผลบังคับทางกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
สรุปหน่วยการเรียนรู้
กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้
คำถามท้ายหน่วย

๑๑๓

๑๑๔
๑๑๕
๑๑๖
๑๑๖
๑๒๐
๑๒๑
๑๒๑

การจัดการสิ่งแวดล้อม

ความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อม
แนวคิดในการจัดการสิ่งแวดล้อม
การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม
ความหมายของมาตรฐานและ ISO
องค์ประกอบของมาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อม
ประโยชน์ของการจัดการสิ่งแวดล้อม
สรุปหน่วยการเรียนรู้
กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้
คำถามท้ายหน่วย

๑๒๒

๑๒๓
๑๒๔
๑๒๖
๑๒๖
๑๒๘
๑๓๐
๑๓๑
๑๓๒
๑๓๒

เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง
เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ
ทฤษฎีใหม่ : แนวทางการจัดการที่ดิน
และน้ำเพื่อการเกษตรที่ยั่งยืน
สรุปหน่วยการเรียนรู้
กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้
คำถามท้ายหน่วย

๑๓๓

๑๓๔
๑๓๔
๑๓๖

๑๓๘
๑๔๓
๑๔๔
๑๔๔

การจัดการสิ่งแวดล้อมตามแนวพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช : ทรัพยากรธรรมชาติ ๑๔๕

การจัดการสิ่งแวดล้อมตามแนวพระราชดำริ ๑๔๖
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช : ทรัพยากรธรรมชาติ
สรุปหน่วยการเรียนรู้ ๑๔๘
กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ๑๔๙
คำถามท้ายหน่วย ๑๕๐

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙) ๑๖๐

นโยบายและแผนการส่งเสริมและ
รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ ๑๖๑
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) ๑๖๔
สรุปหน่วยการเรียนรู้ ๑๗๓
กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ๑๗๔
คำถามท้ายหน่วย ๑๗๕

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอาเซียน ๑๗๖

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอาเซียน ๑๗๗
อธิบายสถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ของอาเซียน ๑๗๙
ความร่วมมือของอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อม ๑๘๖
สรุปหน่วยการเรียนรู้ ๑๘๘
กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ๑๘๙
คำถามท้ายหน่วย ๑๘๙

วิวัฒนาการของมนุษย์

แนวคิด

มนุษย์เป็นเพียงสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งที่ไม่แตกต่างจากสิ่งมีชีวิตอื่นๆ แต่ในความเป็นจริงแล้ว มนุษย์ได้แสดงความแตกต่างไปจากสิ่งมีชีวิตอื่นๆ อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นภาษา อารยธรรม และเทคโนโลยี สิ่งมีชีวิตอื่นๆ ที่ปรากฏอยู่บนโลก เช่น ลิง วาฬ นก แมลง พืช เป็นต้น ล้วนมีวิวัฒนาการจนมีความหลากหลายของสปีชีส์ (Species) สูงมากในปัจจุบัน แต่มนุษย์กลับมีวิวัฒนาการและปรากฏอยู่บนโลกเพียงสปีชีส์เดียวเท่านั้น

ผลการเรียนรู้

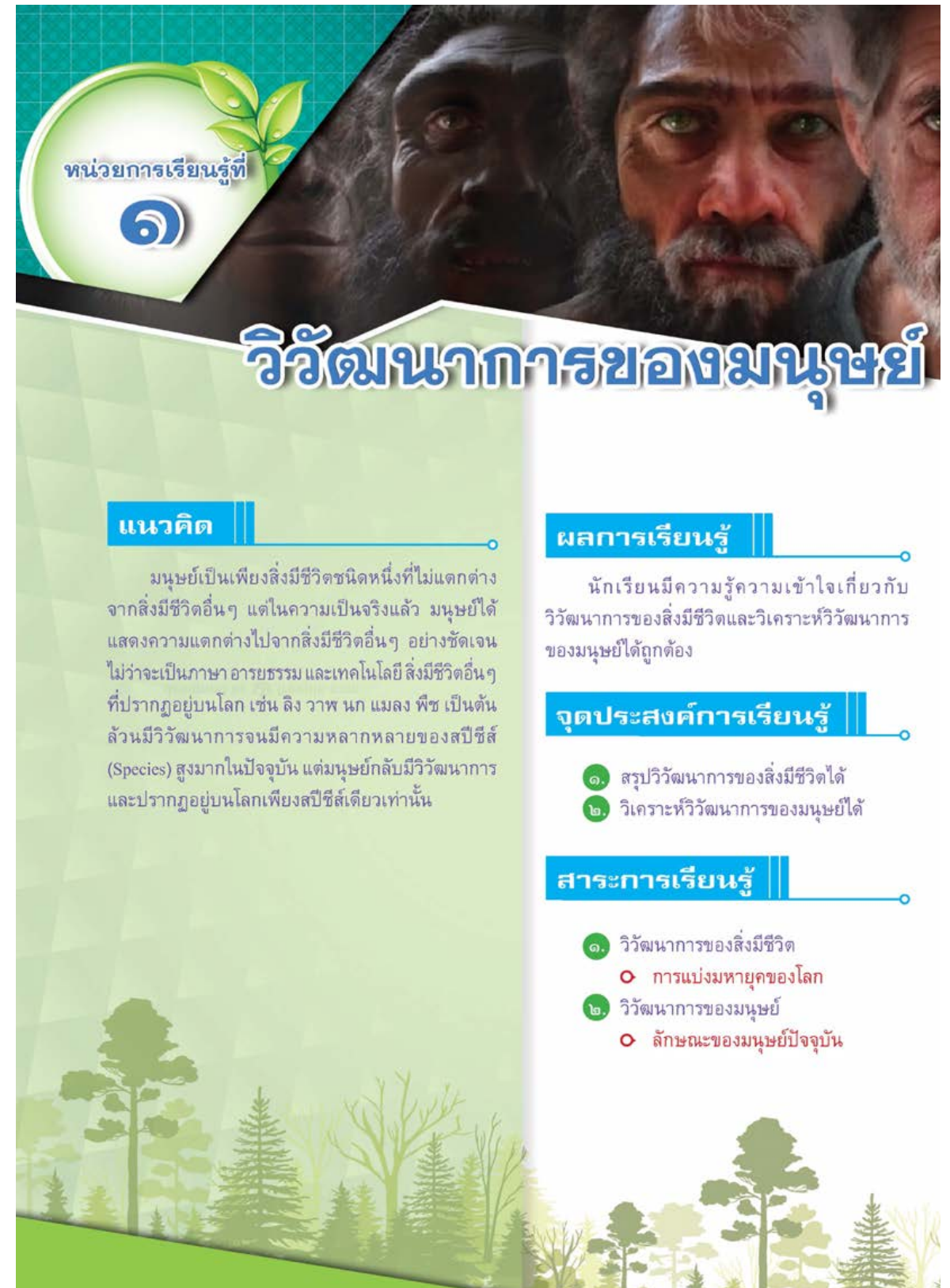
นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตและวิเคราะห์วิวัฒนาการของมนุษย์ได้ถูกต้อง

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. สรุปวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตได้
๒. วิเคราะห์วิวัฒนาการของมนุษย์ได้

สาระการเรียนรู้

๑. วิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต
  - การแบ่งมหายุคของโลก
๒. วิวัฒนาการของมนุษย์
  - ลักษณะของมนุษย์ปัจจุบัน

วิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต

สิ่งมีชีวิต หมายถึง สิ่งที่ต้องการอาหารและพลังงานเพื่อให้มีการเจริญเติบโต สามารถเคลื่อนไหวตอบสนองต่อสิ่งเร้า ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งเร้า และมีการดำรงเผ่าพันธุ์ มีลูกหลานสืบพันธุ์ต่อไปได้

วิวัฒนาการ (Evolution) หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสิ่งมีชีวิต มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปในระยะเวลานานมาก ซึ่งกว่าจะเห็นผลการเปลี่ยนแปลงก็อาจส่งผลให้สิ่งมีชีวิตดั้งเดิมกลายเป็นสิ่งมีชีวิตชนิดใหม่ การเปลี่ยนแปลงที่พบในสิ่งมีชีวิตจะเกี่ยวกับพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม เช่น รูปร่าง พฤติกรรม สรีระ เป็นต้น

การปรับตัว (Adaptation) เป็นลักษณะสำคัญของสิ่งมีชีวิต โดยเฉพาะเมื่อสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงไป สิ่งมีชีวิตปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ไม่สูญพันธุ์ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ ไดโนเสาร์เป็นสัตว์ที่สูญพันธุ์ไปแล้ว เนื่องจากสาเหตุต่างๆ ตามที่ได้มีการตั้งสมมุติฐานไว้ได้แก่ การที่บรรยากาศของโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างฉับพลัน การชนโลกของดาวเคราะห์น้อย การระเบิดของภูเขาไฟบริเวณที่ราบสูงเดคคานในประเทศอินเดีย หรือการที่ไดโนเสาร์มีร่างกายใหญ่โตและน้ำหนักมาก ดังนั้นเมื่อเกิดภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด จึงทำให้ทรงตัวและเคลื่อนที่ได้ยาก แต่สิ่งมีชีวิตหลายประเภทที่สามารถปรับตัวได้ดี จึงสามารถสืบทอดลูกหลานและมีวิวัฒนาการมาจนถึงปัจจุบัน การปรับตัวของสิ่งมีชีวิตมี ๓ รูปแบบ คือ

๑. การปรับตัวทางด้านโครงสร้าง โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปร่างลักษณะภายนอกให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ที่อยู่อาศัย และการดำรงชีวิต เช่น

- 💡 แมว เสือ สิงโต มีเล็บแหลมคม เพื่อใช้ในการล่าเหยื่อเป็นอาหาร
- 💡 จิ้งจกเปลี่ยนสีผิวเพื่อให้กลมกลืนกับที่อยู่อาศัย
- 💡 นั้วเท้าเป็ดมีพังผืดสำหรับว่ายน้ำ
- 💡 ปากของผีเสื้อมีลักษณะเป็นท่อยาว เพื่อใช้ดูดน้ำหวาน
- 💡 ต้นโกกงางที่ป่าชายเลนมีรากค้ำจุน เพื่อพยุงลำต้นไม่ให้ล้ม
- 💡 ผักตบชวามีก้านพองเป็นทุ่นลอยน้ำ

๒. การปรับตัวทางด้านสรีระ เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและการทำงานของอวัยวะในร่างกาย เช่น

- 💡 ปลาและนกกะเลมีย่อมขยับน้ำเกลือ เพื่อปรับความเข้มข้นของเกลือในเลือดให้สมดุล
- 💡 การขับเหงื่อเมื่อมีอากาศร้อน เพื่อลดอุณหภูมิของร่างกาย
- 💡 การสร้างเม็ดเลือดแดงเพิ่มขึ้น เมื่ออยู่ในที่สูงและมีอากาศเจือจาง เพราะบริเวณที่สูงจะมีความกดอากาศต่ำและมีออกซิเจนน้อย เม็ดเลือดแดงที่เพิ่มขึ้นจะช่วยลำเลียงออกซิเจนให้เพียงพอ กับความต้องการของร่างกาย
- 💡 พืชทะเลทรายมีปากใบปิดในตอนกลางวัน เพื่อลดการคายน้ำ และปากใบจะเปิดในเวลากลางคืนเพื่อแลกเปลี่ยนก๊าซที่ใช้ในการดำรงชีวิต
- 💡 ดันหม้อข้าวหม้อแกงลิงจะมีใบที่เปลี่ยนเป็นกับดักแมลงเพื่อเป็นอาหาร

๓. การปรับตัวด้านพฤติกรรม เป็นการปรับตัวให้สัมพันธ์กับการปรับตัวด้านโครงสร้างและสรีระ เช่น

- 💡 การอพยพหนีหนาวของนก
- 💡 สัตว์ทะเลทรายออกหากินในเวลากลางคืน เพื่อหลีกเลี่ยงอากาศร้อนในเวลากลางวัน
- 💡 กบจำศีลในฤดูแล้ง เพราะเป็นช่วงที่ขาดแคลนอาหารและอาจเป็นเหยื่อของสัตว์อื่น
- 💡 พืชเบญจยอดเข้าหาแสง เพื่อการสังเคราะห์แสง

